

Επιστημονικό Συνέδριο Μυρτιάς

/ Γενικά Θέματα

«Δεύτερη μέρα εργασιών Α' Επιστημονικού Συνεδρίου της Ι. Μ. Μυρτιάς».

Συνεχίστηκαν και σήμερα, Σάββατο 22 Νοεμβρίου 2014, οι εργασίες του Α' Επιστημονικού Συνεδρίου με τίτλο **«Στα βήματα του πατρό-Κοσμά: ανακαλύπτοντας τα ίχνη της “Βυζαντινής Αιτωλοακαρνανίας”, ιχνηλατώντας την ιστορία της Ιεράς Μονής Μυρτιάς»**, που διοργανώνεται από την Ιερά Μονή Εισοδίων της Θεοτόκου Μυρτιάς Αιτωλίας.

Η πρώτη πρωινή συνεδρία, υπό την προεδρία του Θεολόγου και τέως Λυκειάρχου **κ. Ιωάννη Κωστάκη** περιλάμβανε την εισήγηση *«Η Ιερά Μονή Μυρτιάς, ένα βυζαντινό και μεταβυζαντινό μνημείο τέχνης»*, από τον Ομότιμο Καθηγητή της Μεσαιωνικής Ελληνικής (Βυζαντινής) Φιλολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του Α. Π. Θ. **κ. Βασίλειο Κατσαρό**. Ο κ. Καθηγητής αφού έκανε μια αναφορά στη μνήμη του αιμνήστου Καθηγητού Αθανασίου Παλιούρα και μια αναδρομή στο ιστορικό του ενδιαφέροντός του για την Ιερά Μονή Μυρτιάς, πριν από 45 χρόνια, προχώρησε στο ιστορικό της έρευνας του μνημείου από τα τέλη του 19^{ου} αι. μέχρι σήμερα. Αναφέρθηκε στις ρίζες του μοναχισμού από τον 2^ο μ.Χ. αι. και την εξάπλωσή του

και στάθηκε στους σταθμούς του μοναχικού βίου στην Ελλάδα και ιδιαίτερα στο χώρο της Αιτωλοακαρνανίας τονίζοντας τις εστίες στις οποίες αναπτύχθηκε και στην οργάνωση των μοναστηριών ανάμεσα στα οποία και η Ιερά Μονή Μυρτιάς στο μεταίχμιο 12^{ου} - 13^{ου} αι. Παρουσίασε τις τέσσερις φάσεις της ζωγραφικής διακόσμησης του Ναού της Μονής και σημείωσε την ιδιαίτερη επιμονή των ερευνητών να συνδέουν τον διάκοσμο του 1539 με τον Φράγκο Κατελάνο. Τέλος τόνισε ιδιαίτερα ότι αυτός ο μνημειακός πλούτος πρέπει πάση θυσία να προστατευθεί και να προβληθεί.

Η δεύτερη πρωινή συνεδρία, υπό την προεδρία του Θεολόγου - Διευθυντού Β/θμιου Εκπαιδευσεως Αιτωλοακαρνανίας **κ. Σπυρίδωνος Παπαθανασίου**, άρχισε με την εισήγηση *«Παρατηρήσεις στην αρχιτεκτονική ιστορία της Ιεράς Μονής Μυρτιάς και η νέα πρόταση αποκατάστασης»*, την οποία παρουσίασαν οι Αρχιτέκτονες Μηχανικοί και Αναστηλωτές **κ. Θεμιστοκλής Μπιλής** και **κα. Μαρία Μαγνήσαλη**. Στόχοι της ανακοίνωσης ήταν η παρουσίαση της οικοδομικής εξέλιξης της Μονής και η παρουσίαση της νέας πρότασης συνολικής αποκατάστασης του μοναστικού χώρου. Η μελέτη της οικοδομικής εξέλιξης της Μονής βασίστηκε στη λεπτομερή αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης και στην ενδεδειγμένη αρχαιολογική έρευνα φωτογραφιών και παλαιών αρχιτεκτονικών μελετών. Η πρόταση διαπραγματεύθηκε το ζήτημα της συνέχειας και επικεντρώθηκε στην αναίρεση παλαιότερων επεμβάσεων και στην εισαγωγή στοιχείων που να ακολουθούν τα αυθεντικά πρότυπα της Μονής.

Ακολούθησε η δεύτερη εισήγηση με θέμα: *«Διαχείριση Βυζαντινής πολιτισμικής κληρονομιάς και βιώσιμη ανάπτυξη: προκλήσεις και απαντήσεις»*, από τον **κ. Ιωάννη Πούλιο**, Διδάκτορα Αρχαιολογίας και Διδάσκοντα στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Αρχικά, σκιαγραφήθηκε το διεθνές πλαίσιο της διαχείρισης θρησκευτικής - πολιτισμικής κληρονομιάς και βιώσιμης ανάπτυξης. Δόθηκε έμφαση στην έννοια της αυθεντικότητας, η οποία συνδέεται με μια ασυνέχεια που έχει επιβληθεί ανάμεσα στην πολιτισμική κληρονομιά, η οποία θεωρείται ότι ανήκει στο παρελθόν και στους ανθρώπους και τις κοινωνικές διεργασίες του παρόντος. Στη συνέχεια παρουσιάστηκαν οι προκλήσεις της διαχείρισης βυζαντινής πολιτισμικής κληρονομιάς και βιώσιμης ανάπτυξης στην Ελλάδα, ενώ εξετάστηκαν οι δυσκολίες σύνδεσης της θρησκευτικής λειτουργίας με την αρχαιολογική προστασία και την τουριστική - οικονομική ανάπτυξη. Τέλος παρουσιάστηκε ένα καινοτόμο διεθνώς μοντέλο διαχείρισης πολιτισμικής κληρονομιάς και βιώσιμης ανάπτυξης το οποίο ενοποιεί την πολιτισμική κληρονομιά και τις τοπικές κοινωνίες - το παρελθόν και το παρόν: το μοντέλο ζώσας πολιτισμικής κληρονομιάς (living heritage approach).

Η τελευταία εισήγηση της δεύτερης συνεδρίας είχε ως θέμα: «Οι τοιχογραφίες του Ξένου Διγενή στην Ιερά Μονή Μυρτιάς». Η εισηγήτρια **κα. Μαρία Αγγέβη**, Διδάκτωρ Φιλοσοφίας και Αρχαιολόγος της Βυζαντινής Εφορίας Κορινθίας παρουσίασε το σύνολο των τοιχογραφιών που εκτέλεσε το 1491 ο ζωγράφος Ξένος Διγενής στο αρχικό καθολικό της Μονής Μυρτιάς, σημερινό Ιερό του Καθολικού. Ο ζωγράφος είναι γνωστός στην έρευνα για την ιστορία δύο ακόμη Ναών, στο Νομό Χανίων της Κρήτης (1470), και στο Πωγώνι της Ηπείρου (μετά το 1491;). Η καλύτερη διατήρηση των τοιχογραφιών στην Μυρτιά σε σύγκριση με τις τοιχογραφίες στους δύο άλλους Ναούς, επιτρέπει την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων για την τέχνη του Διγενή, η οποία, όπως προκύπτει από τη μελέτη της εικονογραφίας και της τεχνοτροπίας των παραστάσεων, επηρεάστηκε άμεσα από τη ζωγραφική στην Κρήτη κατά τον 15ο αιώνα, τόσο τη μνημειακή όσο και των φορητών εικόνων.

Στην τρίτη πρωινή συνεδρία, υπό την προεδρία του Ιατρού και Θεολόγου **κ. Παντελεήμονος Λεονάρδου**, η Διδάκτωρ Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων **κα. Μαρία Σκαβάρα** ανέπτυξε το θέμα: «*Ιερά Μονή Μυρτιάς - Ιερά Μονή Φωτμού: Πνευματικές και καλλιτεχνικές σχέσεις στην Τουρκοκρατούμενη Αιτωλία*». Η εισηγήτρια αφού αναφέρθηκε στη γενικότερη προσφορά των ορθόδοξων μοναστηριών στο σκλαβωμένο Γένος, ασχολήθηκε ειδικότερα με την παρουσία της Φωτμού και της Μυρτιάς. Η Μονή Φωτμού (16ος αι.) ήταν ένα μικρό μοναστήρι που συνδέονταν στενά με τα πλησιέστερα μεγαλύτερα, με τη Μονή Μυρτιάς (12ος αι.) και τη Μονή Προδρόμου στη Δερβέκιστα (τέλη 15ου αι.). Η πνευματική σχέση και ενότητα των τριών Μονών διαπιστώνεται και κατά τη διάρκεια της Επανάστασης, όταν από το 1826 οι τρεις μονές είχαν κοινό ηγούμενο τον ιερομόναχο Αμβρόσιο. Καλλιτεχνικές σχέσεις εντοπίζονται στο εικονογραφικό πρόγραμμα της Μ. Φωτμού (1589) με τον κυρίως ναό της Μ. Μυρτιάς (1539) (Γ' ζωγραφική φάση). Οι ζωγράφοι της Μονής Μυρτιάς παρέδωσαν ένα αξιόλογο ζωγραφικό δημιούργημα, με ανώτερο καλλιτεχνικό ύφος, ενώ οι ζωγράφοι της Μονής Φωτμού αντέγραψαν παλαιότερους εικονογραφικούς τύπους, με κοινά χαρακτηριστικά, που είχαν καθιερωθεί τον 16^ο αιώνα και συνέβαλαν στη διάσωση, τη διατήρηση και διάδοση της ζωγραφικής τέχνης.

Ακολούθησε ο Ιατρός **κ. Κωνσταντίνος Τσιώλης** με την εισήγηση «*Ο ιερομόναχος Γεννάδιος, ηγούμενος της παρά το πέλαγος της Αιτωλίας Ι. Μ. Μυρτιάς - Συμβολή στην ιστορία της το α' μισό του 18^{ου} αιώνα*». Ο ιερομόναχος Γεννάδιος διετέλεσε στο πρώτο μισό του 18ου αι. Ηγούμενος στη Μονή Μυρτιάς για περισσότερο από 35 έτη. Υπήρξε εξαιρετικά δραστήριος, με πλήθος ενεργειών για τη συντήρηση, αύξηση και καταγραφή της περιουσίας του μοναστηριού,

δημιουργία βιβλιοθήκης και γενικότερα τη φροντίδα και το συνεχές ενδιαφέρον του γι' αυτό, κινούμενος στα βήματα του επίσης πολύ σπουδαίου προκατόχου του και ανακαινιστού της Μονής, Ηγουμένου Γρηγορίου. Ταυτόχρονα, διατηρούσε σημαντική πνευματική σχέση με το λόγιο, ιερομόναχο και διδάσκαλο του Γένους Αναστάσιο Γόρδιο, όπως φαίνεται και από τη σωζόμενη αλληλογραφία του Γορδίου.

Η τρίτη εισήγηση «*Η παιδαγωγική του ορθόδοξου μοναχισμού στα χρόνια της Τουρκοκρατίας*» παρουσιάστηκε από την **κα. Μαρία Ράπτη**, Επίκουρο Καθηγήτρια της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Βελλάς Ιωαννίνων. Η Εισηγήτρια τόνισε ότι ο ορθόδοξος ασκητισμός είναι καταξίωση του ανθρώπινου προσώπου μέσα από έναν κοινωνικό, φιλόανθρωπο, κενωτικό και μεταμορφωτικό τρόπο ζωής, κατά το θεϊκό πρότυπο. Τα χαρακτηριστικά του ορθόδοξου ασκητισμού μπορούν να αποτελέσουν τον καλύτερο παιδαγωγό και οδηγό του σύγχρονου ανθρώπου, που αναζητά εναγωνίως να καθορίσει τη μορφή της αγωγής που έχει ανάγκη η εποχή μας προκειμένου να βρει λύτρωση από τα αδιέξοδα που τον οδήγησε ο ευδαιμονισμός και ο άκρατος καταναλωτισμός. Έκφραση του ορθόδοξου ασκητισμού μέσα στους αιώνες είναι ο μοναχισμός, ο οποίος διασώζει την απόλυτη εμπιστοσύνη και αφιέρωση στο Θεό. Όταν η ζωή μας υιοθετήσει την σταυροαναστάσιμη ελευθερία του ορθόδοξου ασκητισμού, θα νιώσουμε ότι η ευτυχία και η ωραία ζωή δεν είναι συνυφασμένα με την αφθονία των αγαθών, αλλά με την ομορφιά της αγάπης.

Τέλος ο Διδάκτωρ του Παντείου Πανεπιστημίου **κ. Ιωάννης Καρυδάς** παρουσίασε το θέμα: «*Ο Άγιος Ευγένιος ο Αιτωλός και η σχέση του με την Ιερά Μονή Μυρτιάς – Η εικόνα της Παναγίας Ελεούσης του Ιωάννου Αγραφιώτη*». Ο ομιλητής τόνισε ότι η Ι. Μ. Μυρτιάς, με την παρουσία της για πάνω από χίλια χρόνια, μαρτυρεί τη διαχρονική συνέχεια του βυζαντινού πολιτισμού στη Δυτική Ελλάδα. Αποτελεί ένα πολύ σημαντικό, πνευματικό και καλλιτεχνικό κέντρο κατά τη μεταβυζαντινή περίοδο που συνδέεται με τον άγιο Ευγένιο Γιαννούλη και τον άγιο Κοσμά τον Αιτωλό, αλλά και πολλούς άλλους σεβασμίους ιερομονάχους. Ο άγιος Ευγένιος το 1659 χάρισε την εικόνα της Παναγίας Ελεούσας με επιγραφή στο πίσω μέρος. Η εικόνα αποτελεί έργο του αγραφιώτη ζωγράφου Ιωάννη, με σημαντικό έργο τον 17ο αιώνα που έφθανε μέχρι τη Ρωσία. Σημαντικές απώλειες ορθόδοξων θησαυρών από την Ιερά Μονή έχουμε τη δεκαετία του 1970 και μετά, μεταξύ των οποίων και η εικόνα αυτή, γεγονός που προκάλεσε έντονη θλίψη στον τοπικό πληθυσμό. Ο εισηγητής κατέληξε λέγοντας ότι η αναγέννηση της Ιεράς Μονής που διαπιστώνουμε τις τελευταίες δεκαετίες, καθιστά απαραίτητη την ίδρυση του Κέντρου Βυζαντινού Πολιτισμού Ι. Μ. Μυρτιάς στο παλιό Σχολειό της Άνω Μυρτιάς.

Η απογευματινή συνεδρία, υπό την προεδρία του Θεολόγου, Φιλολόγου και

Διευθυντού του 1^{ου} Λυκείου Αγρινίου **κ. Φωτίου Μάλαινου** ήταν αφιερωμένη στη μνήμη του μακαριστού Καθηγητού Βυζαντινής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Αθανασίου Παλιούρα. Κύριος λόγος ένταξης αυτού του ειδικού αφιερώματος στο πρόγραμμα του Επιστημονικού Συνεδρίου αποτέλεσε, τόσο η ξαφνική εκδημία του μακαριστού Καθηγητού, ο οποίος ήταν ο εμπνευστής και ο πρωτεργάτης του Συνεδρίου, όσο και το ότι συνέβαλλε τα μέγιστα στην προβολή και ανάδειξη της Ιεράς Μονής.

Μετά την εμπεριστατωμένη εισαγωγή από τον κ. Μάλαινο, ο πανοσιολογιώτατος **αρχιμανδρίτης Δημήτριος Αργυρός**, Σχολάρχης της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Βελλάς Ιωαννίνων μίλησε με θέμα: «*Η Μεταβυζαντινή Δυτική Ελλάδα μέσα από το έργο του Αθανασίου Παλιούρα*». Ο π. Δημήτριος έκανε μια εξειδικευμένη αναφορά στη βυζαντινή και μεταβυζαντινή χριστιανική τέχνη, τονίζοντας την συμβολή και την στενή σχέση με την λατρεία της Εκκλησίας μας, την οποία υπηρετεί μέσα από όλες τις μορφές της (αγιογραφία, αρχιτεκτονική, κ.α.). Στο δεύτερο μέρος της εισηγήσεώς του – ως μαθητής και στενός φίλος του αιμνήστου Καθηγητού – αναφέρθηκε στην προσωπικότητα και το έργο του. Τόνισε ότι σε όλες τις εκφράσεις της ζωής του, ο Παλιούρας, υπήρξε μειλίχιος και ευγενής. Στο έργο του κατέδειξε το οικουμενικό πνεύμα της ορθοδοξίας ως πίστη, ως εκκλησία και ως βίωμα. Συνδύαζε με έναν μοναδικό τρόπο την ιδιότητα του Αρχαιολόγου με εκείνη του Θεολόγου, κάτι που τον κατέστησε «φαινόμενο» στον ακαδημαϊκό χώρο της Αρχαιολογίας. Ο π. Δημήτριος, κατέληξε λέγοντας ότι, όταν μιλάμε για τον Καθηγητή Παλιούρα μιλάμε για τον Δάσκαλο, ο οποίος ήξερε να μεταδίδει γνώση, μιλάμε για τον Επιστήμονα που προσέφερε το επιστημονικό του έργο χωρίς ιδιοτέλεια, εμπάθεια και αντιπαλότητα και τέλος μιλάμε για τον Άνθρωπο, ο οποίος σεβόμενος τον συνάνθρωπο (ανεξαρτήτου ηλικίας) προσπαθούσε να «δώσει» αυτό που ο συνάνθρωπος του ήταν έτοιμος να «δεχτεί» και πάντα με διακριτή ευγένεια και αγάπη.

Η Συνεδρία ολοκληρώθηκε με την προβολή **DVD** που περιλάμβανε στιγμές από τη ζωή και το έργο του αιμνήστου Καθηγητού. Το DVD επιμελήθηκαν ο κ. Φώτιος Μάλαινος και ο κ. Ιωάννης Γιαννακόπουλος.

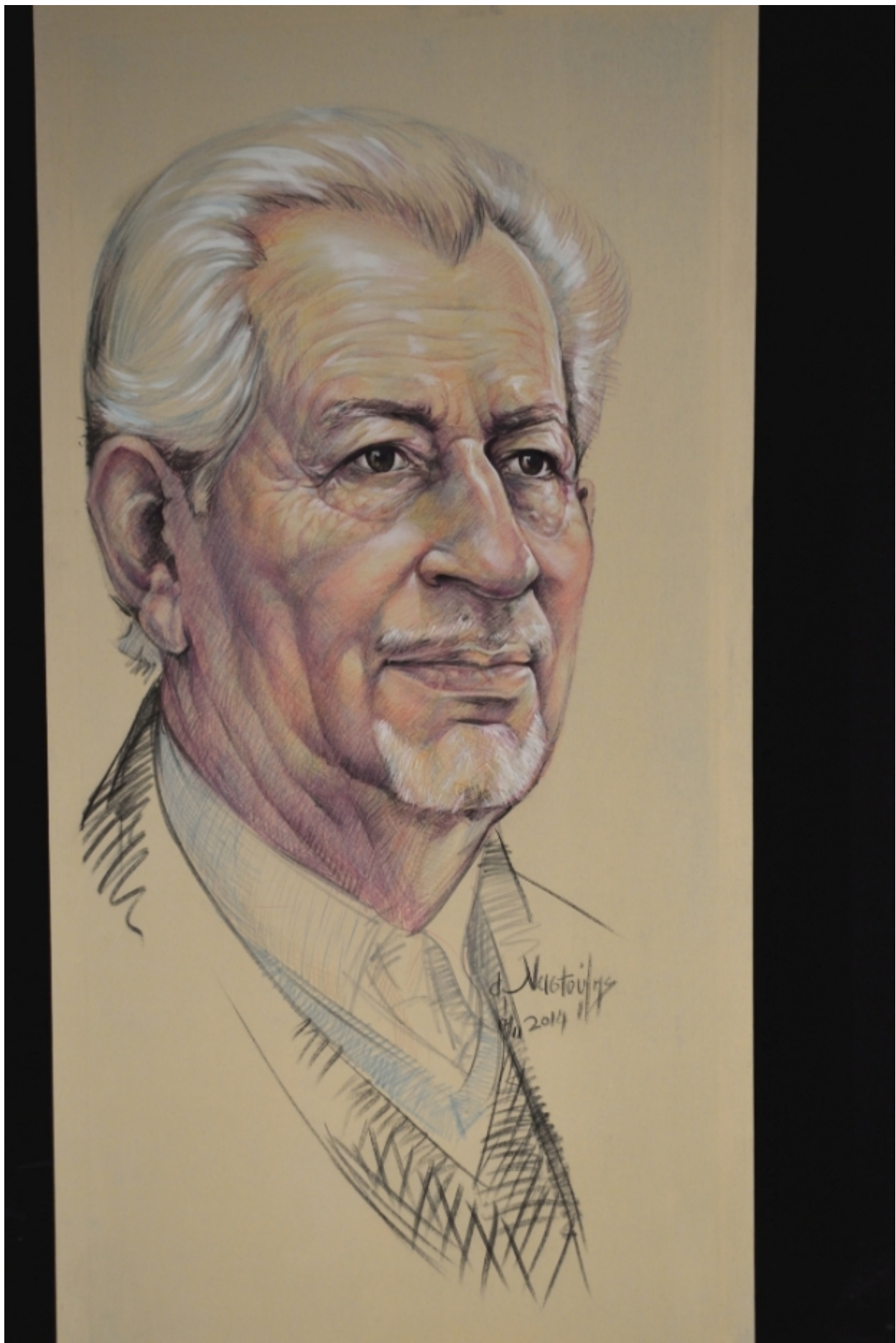
Οι εργασίες του Συνεδρίου συνεχίζονται και αύριο το απόγευμα στην αίθουσα εκδηλώσεων του Δημαρχιακού Μεγάρου Θέρμου. Αύριο το πρωί στην Ιερά Μονή Μυρτιάς θα τελεσθεί Πανηγυρική Θεία Λειτουργία με τη συμμετοχή Συνέδρων και φίλων της Μονής.

E